

Bevolking EU groeit vooral door migratie

JOOP DE BEER

Door de lage geboortecijfers groeit in Europa de bevolking veel minder sterk dan in de rest van de wereld. De laatste 30 jaar lag de bevolkingsgroei in de Europese Unie steeds onder een half procent per jaar. Vooral de migratie zorgt ervoor dat in de meeste EU-landen de bevolking nog groeit. Zonder migratie zou de bevolking in 2004 slechts met 0,1 procent zijn gegroeid. De migratie is zeer ongelijk over de EU-landen verdeeld. In 2004 trokken Spanje en Italië verreweg de meeste immigranten. In Nederland lag de bevolkingsgroei in 2004 onder het Europese gemiddelde door het lage migratiecijfer.

Op 1 januari 2005 woonden er in de 25 EU-landen bijna 459 miljoen mensen. Een jaar eerder telde de EU 76 miljoen mensen minder, maar toen bestond deze nog uit 15 landen. Van de groei met 76 miljoen mensen kan 74 miljoen worden toegeschreven aan de uitbreiding van het aantal landen. De overige twee miljoen komt volledig voor rekening van de 'oude' 15 EU-landen. In de tien nieuwe landen, die op 1 mei 2004 tot de EU toetraden, samen nam de bevolkingsomvang in 2004 niet toe. In vijf landen liep deze zelfs terug. De andere vijf kenden slechts een bescheiden groei. Dit komt vooral door de lage geboortecijfers en hoge sterftecijfers in die landen.

De bevolkingsgroei in de EU kan voor het grootste deel aan migratie worden toegeschreven. Zonder immigratie zou de bevolking van de EU in 2004 nauwelijks zijn gegroeid, namelijk met minder dan 0,1 procent. In tegenstelling tot een groot deel van de rest van de wereld hebben de geboorteaantallen in de EU slechts een bescheiden aandeel in de bevolkingsgroei. Het migratiesaldo (het verschil tussen het aantal immigranten en het aantal emigranten) bedroeg in 2004 1,5 miljoen. Dat is 80 procent van de totale bevolkingsgroei. De migratie is zeer ongelijk over de EU-landen verdeeld. In zowel Spanje als Italië bedroeg het migratiesaldo een half miljoen. In de meeste andere landen lag het beneden de 50.000. Samen namen Spanje en Italië tweederde van het totale migratiesaldo voor hun rekening. Overigens is het cijfer voor Italië mede zo hoog, doordat ook buitenlanders zijn meegeteld die mogelijk al eerder naar Italië kwamen, maar pas in 2004 zijn geregistreerd.

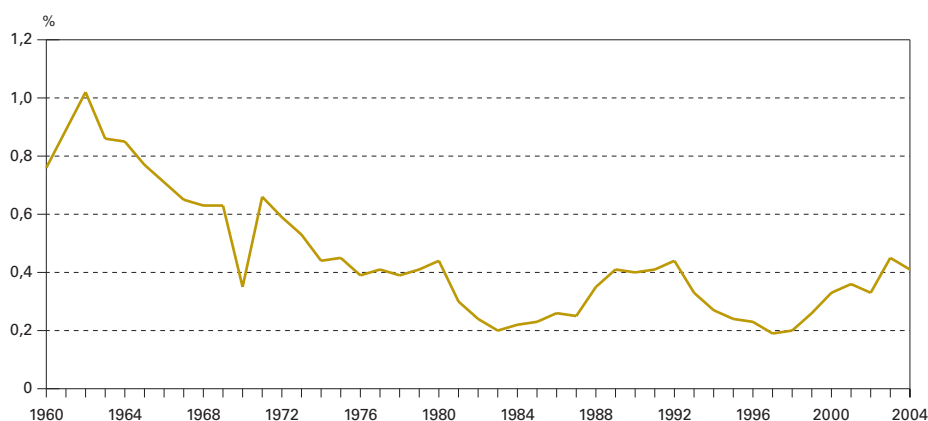
Golfbeweging

In de jaren zestig groeide de bevolking van de 25 landen die de huidige EU vormen sterk door hoge geboortecijfers. De forse daling van de geboortecijfers in de jaren zeventig leidde vervolgens tot een halvering van de bevolkingsgroei, van één procent per jaar begin jaren zestig naar 0,5 procent begin jaren zeventig. Sinds 1980 vertoont de bevolkingsgroei van Europa een golfbeweging tussen 0,2 en 0,4 procent. De golfbeweging in de bevolkingsgroei wordt vooral veroorzaakt door sterke fluctuaties in de aantallen immigranten. In de jaren zeventig en tachtig lag het migratiesaldo voor de hele EU steeds beneden de half miljoen. Begin jaren negentig steeg het migratiesaldo sterk tot meer dan een miljoen. Daarna volgde een sterke daling tot een half miljoen, maar die daling bleek slechts

Foto: Wim de Jonge

Figuur 1. Bevolkingsgroei Europese Unie, 1960-2004

tijdelijk. Na 2000 groeide het migratiesaldo namelijk weer fors, nu tot bijna twee miljoen in 2003. De veranderingen in het migratiesaldo worden voor een groot deel veroorzaakt door fluctuaties in de aantallen vluchtelingen die naar de Europese Unie komen. Het steeds strengere beleid in veel Europese landen ten aanzien van asielzoekers heeft ertoe geleid dat het aantal asielzoekers tussen 2002 en 2004 met eenderde is gedaald.

Daling migratiesaldo, stijging natuurlijke groei

De bevolkingsgroei in de 25 huidige EU-landen was in 2004 lager dan in 2003. In 2003 nam de bevolkingsomvang toe met 2,1 miljoen inwoners. Dat was toen overigens de hoogste groei sinds ruim tien jaar. In 2004 liep de bevolkingsgroei terug tot 1,9 miljoen. De daling kan volledig worden toegeschreven aan het teruglopende

demodata

Voor vier toekomstscenario's onderzochten het Centraal Planbureau, het Sociaal en Cultureel Planbureau, het Ruimtelijk Planbureau en het RIVM hoe de omvang en samenstelling van huishoudens in de komende 40 jaar veranderen. Uit de resultaten blijkt dat langer alleen wonen en de vergrijzing de omvang en samenstelling van huishoudens in Nederland veranderen. Mogelijk zal hierdoor het aantal huishoudens toenemen van zeven miljoen nu naar tien miljoen in 2040. De gemiddelde huishoudensgrootte is afgenomen van 3,6 personen per huishouden in 1960 tot 2,3 in 2004. In alle vier de scenario's zet het kleiner worden van huishoudens door, mogelijk tot minder dan twee personen per huishouden in 2040 (RIVM).

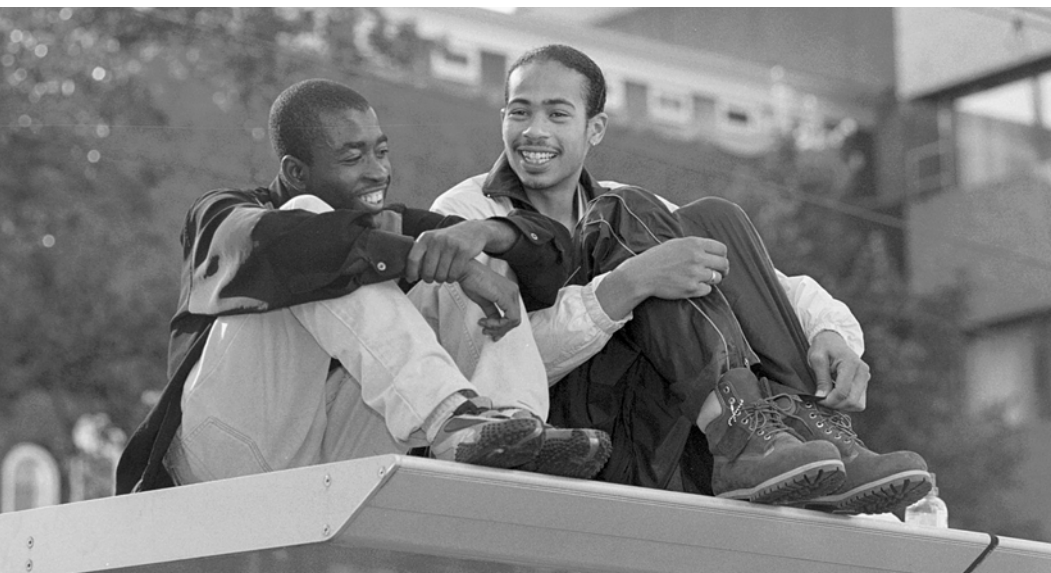

Foto: Wim de Jonge

migratiesaldo, van 1,9 miljoen in 2003 naar 1,5 miljoen in 2004. Ondanks deze daling is het migratiesaldo overigens – historisch gezien – nog steeds hoog. De teruggang van de bevolkingsgroei werd enigszins getemperd doordat de natuurlijke groei in vergelijking met 2003 iets toenam. Het aantal geboorten vertoonde een lichte stijging, terwijl het aantal overledenen enigszins daalde. Hierdoor nam de natuurlijke groei relatief sterk toe, van 186.000 in 2003 naar 359.000 in 2004.

Negatieve bevolkingsgroei

In zes EU-landen daalde de bevolkingsomvang in 2004. Vijf van die landen traden in dat jaar toe tot de EU. In het bijzonder de drie Baltische staten laten een duidelijke bevolkingskrimp zien, hetgeen vooral wordt veroorzaakt door lage geboortecijfers en hoge sterftcijfers. Van de 'oude' EU-landen daalde de bevolkingsomvang alleen in Duitsland met als belangrijkste oorzaak het lage geboortecijfer en daardoor een negatieve natuurlijke groei. Het positieve migratiesaldo in Duitsland weegt daar niet tegen op. Dat is anders in de 'oude' EU-landen Italië en Griekenland. Ook die landen kennen een negatieve natuurlijke groei door een laag geboortecijfer. Zij hebben echter een zodanig hoog migratiesaldo dat de totale bevolkingsgroei positief is.

Groei in Nederland beneden het Europees gemiddelde

Nederland staat met 16,3 miljoen inwoners qua bevolkingsomvang in de EU op de zevende plaats en is daarmee het grootste van de kleine landen. Na de uitbreiding van de EU is Nederland één plaats gedaald doordat Polen met 38 miljoen beduidend meer inwoners heeft dan Nederland. De andere nieuwe lidstaten zijn allemaal aanzienlijk kleiner, variërend van 10 miljoen inwoners in Tsjechië en Hongarije tot 400.000 in Malta.

In 2004 groeide de Nederlandse bevolking met 0,2 procent. In de EU is dat gemiddeld 0,4 procent. De lage Nederlandse groei kan volledig aan de sterke daling van het migratiesaldo worden toegeschreven. Als enige West-Europese land had Nederland in 2004 een negatief

migratiesaldo. Dat komt doordat de immigratie fors is afgenomen, terwijl tegelijk de emigratie is toegenomen. Het geboortecijfer ligt in Nederland iets boven het EU-gemiddelde en het sterftcijfer iets lager, waardoor de natuurlijke groei in Nederland hoger is dan in veel andere Europese landen.

BRON:

- Ekamper, P. en R. Wetters (2004), First EU demographic estimates for 2004.

www.nidiknaw.nl/en/nowcast2004/.

Drs. J.A.A. de Beer, NIDI

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en beoogt de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken te bevorderen. Inlichtingen over toezending van kopij kunnen worden ingewonnen bij de redactie

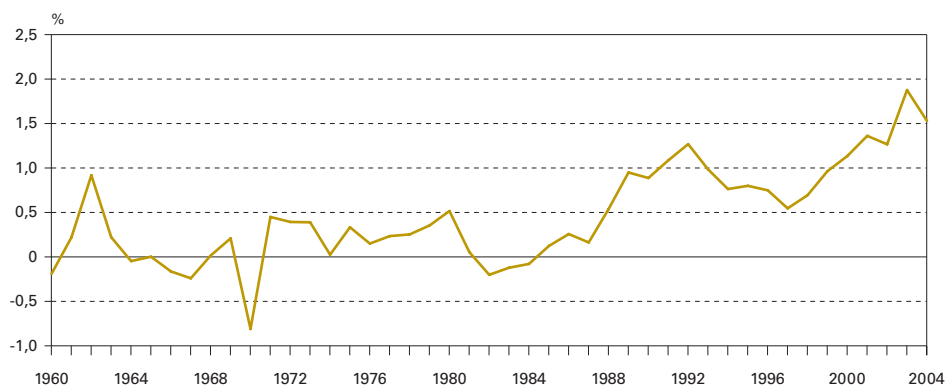
Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding is toegestaan. Toezending van bewijs-exemplaren wordt op prijs gesteld.

Het NIDI is een instituut van de KNAW dat zich bezighoudt met onderzoek naar ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van de bevolking

colofon

Demos	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Harry Bronsema, eindredacteur dr. Harry van Dalen dr. Tamar Fischer dr. Ernst Spaan
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	http://www.nidi.nl/public/demos/
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	Drukkerij Repko, Voorburg

Figuur 2. Migratiesaldo Europese Unie, 1960-2004

Figuur 3. Migratiesaldo in de Europese Unie per 1.000 inwoners per land

